

اولویت‌بندی صنایع دستی استان کرمان

TOPSIS با استفاده از تکنیک

حسین غضنفرپور^۱

دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران

مسلم قاسمی

کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۰۵/۰۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۰۲/۲۲

چکیده

علی‌رغم اینکه صنایع دستی جایگاه بااهمیتی در ساختار اقتصادی کشور می‌تواند داشته باشد، اما، درمقابل صنایع ماشینی و کارخانه‌ای رو به نابودی است. هدف تحقیق نشان دادن پتانسیل‌ها و توانمندی‌های استان کرمان در صنایع دستی بوده و اینکه کدام یک از صنایع پتانسیل بیشتری برای توسعه دارد می‌باشد. روش تحقیق، تحلیلی - توصیفی بوده و داده‌های تحقیق با روش اسنادی و میدانی به دست آمده و با استفاده از تکنیک TOPSIS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و نتایج تحقیق نشان می‌دهد، استان کرمان پتانسیل‌های زیادی برای صنایع دستی دارد و شهرستان‌های مختلف استان در صنایع مختلف مزیت دارند که باعث تنوع صنایع دستی در استان شده است و صنایع دستی ۱۰ درصد از اشتغال استان را به خود اختصاص داده است و با پتانسیل‌های زیادی که وجود دارد می‌تواند بیش از ۲۰ درصد اشتغال را تامین کند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد شهرستان‌های کرمان، سیرجان، رفسنجان و بافت رتبه‌های اول تا چهارم را در صنایع دستی به خود اختصاص داده‌اند.

واژگان کلیدی: صنایع دستی، اولویت‌بندی، تکنیک TOPSIS، استان کرمان.

۱- مقدمه و طرح مساله

صنایع دستی تبلور عینی فرهنگ و مظاهر هنری و از نوع هنرهای کاربردی و مردمی به حساب می‌آید و از آنجا که هر فراورده دستی بازگو کننده خصوصیات تاریخی اجتماعی و فرهنگی محل تولید خود است، می‌تواند عامل مهمی در شناساندن فرهنگ و تمدن و همچنین عاملی برای جذب گردشگران داخلی و خارجی محسوب شود (یزدان پناه، ۱۳۸۸). امروزه تنها آثار تاریخی، جاذبه گردشگری کشورهای در حال توسعه به شمار نمی‌آید بلکه صنایع دستی با طرح‌ها و اصالت‌های ویژه خود نیز مکمل دیدنی‌های تاریخی هر کشور به حساب می‌آید (مدیریت صنایع دستی خراسان، ۱۳۸۱، ص ۹). در جامعه سنتی، صنایع دستی بخشی از تولیدات قابل استفاده را به بازار عرضه می‌کند، یعنی مردم این صنایع را به دلیل فایده‌های عملی و نیازهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی به کار می‌برند. اما در جامعه‌ی مدرن، این صنایع بیشتر دارای ارزش نمادین است (رضوانفر، ۱۳۸۵). صنایع دستی بیشتر به عنوان اقلامی که با دست و اغلب با استفاده از ابزار ساده ساخته می‌شوند و به‌طور کلی ماهیتی هنری و یا سنتی دارند تعریف می‌شود. یکی از ویژگی‌های مشترک که در اکثر صنایع دستی یافت می‌شود این است که روش تولید آن‌ها کاربر و با استفاده از ابزار و تجهیزات ساده می‌باشد و متفاوت از روش تولید به‌وسیله پیشینیان نیست (رد زان، ۲۰۱۱). صنایع دستی و سنتی (به جز صنایع کانی غیر فلزی و تولید مصنوعات چوبی و فلزی) غالباً به صورت مشاغل جنبی در کنار فعالیت‌های کشاورزی، دامی و به عنوان فعالیت‌های تکمیلی اشتغال، بخشی از اوقات فراغت اعضاء خانوار مخصوصاً زنان خانه دار را به خود اختصاص می‌دهند. با توجه به این که مهم‌ترین عامل مهاجرت به شهرها وجود بیکاری، کمی فرصت‌های شغلی و کمبود درآمد مناسب می‌باشد، لذا نواحی ای که اشتغال بیشتری در صنایع دستی داشته‌اند از درآمد بالاتری برخوردار بوده و میزان مهاجر فرستی کمتری داشته‌اند (مطیعی لنگرودی، مرادی، ۱۳۸۴، ص ۱۴۹-۱۳۷). اغلب محصولات صنایع دستی از فناوری‌های ساده و مواد خام محلی در دسترس استفاده می‌کنند. تولید صنایع دستی می‌تواند در خانه یا در مراکز منطقه‌ای واقع شده در مناطق روستایی انجام شود و افراد برای کار کردن نیازی به نقل مکان به مناطق بزرگتر شهری ندارند (دی گورمن و همکاران، ۲۰۰۹). بخش صنایع دستی می‌تواند تأثیر عمده‌ای بر اقتصاد ملی از طریق کسب درآمد ارز خارجی، ایجاد اشتغال و رشد اقتصادی پایدار داشته باشد. پول صرف شده در صنایع دستی فوراً و بدون کاهش ارزش، به سوی جامعه محلی بر می‌گردد. (دیوید اوکونور، ۲۰۰۶). ایران، به عنوان کشوری در حال توسعه از نظر فناوری و یکی از سه قطب مهم صنایع دستی جهان، می‌تواند با بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود و مطالعات و تجربیات داخلی و جهانی، در کنار صنایع ماشینی با توسعه صنایع دستی و روستایی خویش به توسعه اقتصادی قابل انتظار دست یابد (یزدان پناه، ۱۳۸۸).

استان کرمان از نظر صنایع دستی نیز جزء استان‌های پیشتاز در کشور محسوب شده و بعد از استان‌های اصفهان و فارس در رتبه سوم از این نظر قرار دارد (جلایی، ۱۳۹۱، ص ۲۱). در حالی که در جهان امروز صنایع دستی، علاوه بر حفظ جایگاه خود در عرصه هنر، زیبایی‌شناختی و هویت بخشی ملی و منطقه‌ای، به منبع مهم ارزش افزوده و بهره‌وری اقتصادی تبدیل شده است، در ایران، به دلیل برخی موانع و مشکلات، این صنعت از جایگاه واقعی خود فاصله گرفته و از نقش آفرینی در عرصه اقتصادی نیز دور شده است. این عامل سبب شده که تأثیر و نقش صنایع دستی در افزایش اشتغال و درآمدزایی به مرور کم رنگ شود، طوری که، از سویی، امکان عرضه در بازارهای داخلی را از

دست می‌دهد و، از سوی دیگر، رؤیای رقابت با بازارهای خارجی را ناممکن می‌سازد (پارسایی، ۱۳۸۶). هدف این مقاله نشان دادن پتانسیل‌ها و توانمندی‌های صنایع دستی استان کرمان، و سطح‌بندی صنایع دستی و همچنین شهرستان‌هایی که بیشترین مزیت را در صنایع دستی دارند می‌باشد تا از این طریق با شناخت بیشتر به توسعه صنایع دستی پرداخته شود. حال این سوال مطرح می‌شود که صنایع دستی تاچه اندازه توانسه در رونق و توسعه استان کرمان نقش داشته باشد؟ و دیگر اینکه جایگاه صنایع دستی در اقتصاد استان کرمان کجاست و شهرستان‌های استان از نظر صنایع دستی از چه رتبه‌ای برخوردارند؟

۲- مبانی نظری و پیشینه تحقیق

صنایع دستی تنها حرفه‌ای است که قابلیت ایجاد و توسعه در کلیه مناطق شهری و روستایی و حتی جوامع متحرک عشایری را دارد. با توجه به اینکه صنایع دستی گونه‌ای از فعالیت اقتصادی است که دست انسان در تولید آن عامل اصلی به شمار می‌رود و از محدود صنایع ملی و غیروابسته‌ای است که به هیچ وجه نیاز به کارشناس و متخصص خارجی ندارد و قسمت اعظم مواد اولیه آن محصول داخل کشور است (فاطمی، ۱۳۸۰، ص ۱۳۴). صنایع دستی در ایران با توجه به حضور قومیت‌های مختلف در استان‌ها، پراکندگی جغرافیایی بالا نیاز به سرمایه‌گذاری اندک، وجود مواد اولیه فراوان بومی و ارزان قیمت، آموزش و فراگیری سریع و بازار فروش مناسب از بستر مناسبی برای فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی اشتغالزایی، افزایش تولید ناخالص ملی برخوردار است (فاطمی، ۱۳۸۰، ص ۱۳۴). صنایع دستی بخشی از صنعت فرهنگی و دارای ظرفیت ایجاد ارزش افزوده بالا برای یک کشور است که از نزدیک با بخش‌های مختلف صنعتی مرتبط شده است. کشورها در تلاش برای توسعه صنایع دستی خود به سوی صناعی با ارزش افزوده اقتصادی و صنایع منحصر به فرد به لحاظ فرهنگی می‌باشند (یانگ هون آهن، ۲۰۰۶). ایران به عنوان کشور در حال توسعه از نظر فناوری و یکی از سه قطب مهم صنایع دستی جهان، می‌تواند با بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود و مطالعات و تجربیات داخلی و جهانی، در کنار صنایع ماشینی با توسعه صنایع دستی و روستایی خویش به توسعه اقتصادی قابل انتظار دست یابد (بی‌نام، ۱۳۷۸، ص ۱۱). هرچه صنعت گردشگری به رشد قابل توجهی برسد، بی‌تردید درآمد حاصل از فروش محصولات صنایع دستی به همان نسبت رشد خوبی خواهد داشت (رستمی، ۱۳۸۳). صنایع دستی می‌تواند به تنوع بخشیدن به اقتصاد محلی کمک کند، به‌ویژه در مناطق روستایی کمتر توسعه یافته جهان (باب مک‌کرچر، ۲۰۰۶). متخصصان و کارشناسان گردشگری و صنایع دستی در سراسر جهان عوامل زیر را در تشویق گردشگران برای خرید صنایع دستی مؤثر دانسته‌اند: افزایش کیفیت محصولات و افزایش دوام آن‌ها، تنوع صنایع دستی، تولید صنایع دستی با الهام از بناهای تاریخی و نمادهای هر کشور و تشکیل نمایشگاه‌های فصلی و سالانه برای فروش صنایع دستی (یاوری، ۲۰۰۶).

از استراتژی‌های قابل قبول در امر توسعه صنعتی که در سال‌های اخیر مورد توجه بسیاری از کشورهای در حال توسعه و حتی توسعه یافته بوده، روی آوردن به سیاست کوچک سازی صنایع و اتکا به توسعه و گسترش صنایع کوچک به عنوان موتور توسعه اقتصادی کشور است. به طوری که اتخاذ سیاست‌های مربوط به حمایت از بنگاه‌های کوچک به منظور کاهش فقر، ایجاد اشتغال، تضمین رقابت در بازار آزاد و ایجاد تسهیل ورود شرکت‌های کارآفرین از مهم‌ترین اولویت‌های توسعه دولت‌ها محسوب می‌شود. (بیگ زاده و تیرانداز، ۱۳۸۸، ص ۴۹-۵۲). صنایع دستی نقش مهمی در

کاهش بیکاری داشته و مهمترین منبع کار، به خصوص برای روستاییان و زنان روستایی، محسوب گردد (مک کرچر، ۲۰۰۶). توسعه بخش صنایع دستی همچنین می‌تواند به کاهش مهاجرت روستاییان به شهرها کمک کند که بسیاری از کشورها را با ازدحام بیش از حد در شهرها و ناتوانی برای ایجاد فرصت‌های شغلی و افت ناشی از آن برای اقتصاد روستایی، به ستوه آورده است (اوکونور، ۲۰۰۶).

حق شناس کاشانی و همکاران (۱۳۸۹) با استفاده از ماتریس SWOT صنعت فرش کشور را به عنوان یکی از قدرتمند ترین صنایع ایران برای پیوستن به سازمان تجارت جهانی مورد مطالعه قرار داد. نتایج تحقیق آن‌ها نشان می‌دهد افزایش تبلیغات، تحقیقات و بازاریابی، بهترین راه حل برای بقا در عرصه بین‌المللی می‌باشد. میرکتولی و مصدقی (۱۳۸۹) وضعیت گردشگری روستایی و نقش آن در رونق صنایع دستی شهرستان گرگان را بررسی کردند. قزآنی و همکارانش (۱۳۸۹) عوامل مؤثر بر صادرات فرش دستباف را با استفاده از ماتریس SWOT بررسی کردند. نتایج نشان داد که تبلیغات، سفارش پذیری، توجه به نیاز بازار و مدیریت هزینه توسط تعاونی‌های فرش در افزایش صادرات مؤثرند به گونه‌ای که سفارش پذیری فرش کمترین و مدیریت هزینه در فرش دستی بیشترین تأثیرپذیری را دارد. یزدان پناه و صمدیان (۱۳۸۸) عوامل مؤثر بر موفقیت شرکت‌های تعاونی صنایع دستی استان کرمان را بررسی کردند. نتایج این مطالعه نشان داد ۷۰٪ تعاونی‌ها کاملاً موفق هستند. از پژوهش‌های خارجی جدید نیز می‌توان به مطالعه بیلجین و همکارانش (Bilgin & et al., ۲۰۱۱) اشاره کرد که به بررسی وضعیت فرش دستباف ترکیه و مقایسه آن با سایر کشورهای آسیایی پرداختند. همچنین کومار جنا (Kumar Jena, 2010) آثار جهانی سازی را بر صنایع دستی هند بررسی کرد. کوتزیل (Quetzil, 1997) نیز مطالعه‌ای تحت عنوان استراتژی‌ها برای آموزش صحیح در بخش بازار صنایع دستی منطقه انز چچن انجام داد. رینا و همکارانش (Raina & et al, 1990) به آسیب شناسی وضعیت سلامت دختران نوجوان مشغول به کار در مراکز مختلف صنایع دستی شهر سریناگا پرداختند. جرجز (GORGES: 1999)، در پژوهش خود با عنوان صلاحیت‌های لازم برای مدیران شرکت‌های تعاونی صنایع دستی کشاورزی اظهار می‌دارد برنامه‌های آموزشی و کارآموزی برای اعضای تعاونی‌های کشاورزی در برزیل، عاملی ضروری است، اگر چه آن‌ها در جهان به شدت رقابت خود را برای پیشرفت ادامه می‌دهند. ایدریس و همکاران (IDRIS, ET, AL, 2009) در مقاله‌ای تحت عنوان "کارایی فنی و بهره‌وری نیروی کار در صنایع با مقیاس کوچک و متوسط در مالزی" به بررسی اثر کارایی فنی بر بهره‌وری نیروی کار در کارخانه‌های صنعتی در دوره ۲۰۰۵-۱۹۸۵ پرداختند. نتایج تحقیق حاکی از آن بود که اگر کارایی فنی با نیروی کار ماهر تکمیل شود، اثر مثبتی بر بهره‌وری نیروی کار خواهد داشت. شن، وانگ و لیو (SHEN, ET, AL, 2008) در مقاله‌ای با عنوان "اندازه‌گیری بهره‌وری ساختار صنعت در چین توسط تحلیل پوششی داده‌ها" توانستند با استفاده از شاخص بهره‌وری مالم کوئیست، تغییرات بهره‌وری در ساختار صنعت چین را از سال ۱۹۹۷ تا ۲۰۰۳ اندازه‌گیری کنند. نتایج تحقیق نشان داد که اگرچه ساختار صنعت چین از سال‌های ۱۹۷۷ تا ۲۰۰۳ بهبود مداومی را تجربه نموده اما هنوز شکاف‌هایی در رشد بهره‌وری در مناطق مختلف صنعتی چین وجود دارد. مطالعات در بخش صنایع دستی در کشورهای مختلف نشان می‌دهد که هنوز این صنعت پتانسیل لازم برای تأثیر گذاری بر توسعه کشورها را دارد لذا مطالعه این بخش و کاهش نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت می‌تواند در تأثیر گذاری بر اقتصاد کشورها بااهمیت باشد.

۵- مراحل انجام کار تکنیک TOPSIS

این مدل یکی از بهترین مدل‌های تصمیم‌گیری چند شاخصه است (مومنی، ۱۳۸۷، ص ۲۴). در روش‌های چند شاخصه از جمله تاپسیس، هدف، رتبه بندی و انتخاب گزینه ی، برتر است (کهنسال و همکاران، ۱۳۸۷، ص ۹۳). اساس این مدل بر این مفهوم استوار است که گزینه ی انتخابی، باید کمترین، فاصله را با راه حل ایده آل مثبت و بیشترین فاصله را با راه حل ایده آل منفی (بدترین حالت ممکن) داشته باشد. فرض بر این است که مطلوبیت هر شاخص به طور یکسان افزایش یا کاهش می یابد؛ نمره های تاپسیس بین صفر و یک است، هرچه شاخص تاپسیس به یک نزدیک تر باشد نشان دهنده ایده آل بودن رتبه آن است (مومنی، ۱۳۸۷، ص ۲۴). ساختار کلی مدل به شرح زیر است (اصغریور، ۱۳۸۷، ص ۲۶۰):

۱- تشکیل ماتریس تصمیم گیری: این ماتریس از N شاخص و M منطقه تشکیل شده است.

۲- وزن دهی به شاخص ها: وزن دهی به شاخص ها از طریق مدل آنتروپی صورت گرفته است که ساختار آن به شرح زیر است (اکبری و همکاران، ۱۳۸۷، ص ۴۸-۴۶) رابطه (۱)

$$NIJ = \frac{x_{ij}}{\sum_{i=1}^n x_{ij}}$$

در مرحله ی بعدی مقدار آنتروپی هر یک از شاخص ها برآورد می شود: رابطه (۲)

$$\sum_{j=1}^M -K \sum_{i=1}^n [NIJ \ln(NIJ)] = K = \frac{1}{\ln(M)}$$

مقدار آنتروپی هر یک از شاخص ها مقداری بین صفر و یک است. بعد از محاسبه ی آنتروپی هر شاخص، درجه انحراف هر شاخص از طریق رابطه ی زیر به دست می آید: رابطه (۳)

$$DJ = I - EJ$$

وزن هر شاخص از طریق رابطه ی (۴) محاسبه می شود:

$$WJ = \frac{d_j}{\sum_{i=1}^n d_i}$$

۳- تشکیل ماتریس بی مقیاس شده: در این مرحله، با استفاده از فرمول زیر، ماتریس تصمیم گیری موجود را به ماتریس بی مقیاس شده تبدیل می کنیم:

$$NIJ = \frac{x_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=0}^n x_{ij}^2}}$$

۴- ماتریس بی مقیاس شده ی موزون: این ماتریس از طریق ضرب ماتریس بی مقیاس شده در ماتریس وزن هر شاخص، حاصل می شود:

۵- یافتن ایده آل های مثبت و منفی: در این مرحله، بزرگ ترین مقدار هر شاخص به عنوان ایده آل مثبت (+A) و کمترین مقدار هر شاخص به عنوان ایده آل منفی (-A) تعیین می شود.

۶- محاسبه ی اندازه ی جدایی: این مرحله با کمک مرحله ی چهارم فاصله ی اقلیدسی هر گزینه از جواب های ایده آل مثبت و منفی مربوط به هر شاخص مسئله، محاسبه می شود.

$$DI+ = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^+)^2} \rightarrow I=1, 2, \dots, M$$

$$DI- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^-)^2} \rightarrow I=1, 2, \dots, M$$

۷- برآورد نزدیکی نسبی AI به راه حل ایده آل.

۸- رتبه بندی هر یک از گزینه‌ها

$$CLI = \frac{D_i}{(D_i^- + D_i^+)} \rightarrow I < CL \leq I = 1, 2, \dots, M.$$

۶- جایگاه صنایع دستی در کشور

از جمله مشخصه‌های کشورهای در حال توسعه، اقتصاد تک محصولی و اتکاء به یک یا احتمالاً چند قلم محدود کالاهای صادراتی است، ضمن اینکه این‌گونه ممالک بیشتر صادرکننده مواد خام، مانند نفت و ... هستند. متأسفانه تجربیات بدست آمده از بازارهای بین‌المللی نشان داده است با مختصر کاهش در بهای جهانی این مواد، یکباره تراز پرداخت‌های ممالک صادرکننده این‌گونه مواد دچار چنان عدم موازنه ای می‌شود که گاه حیات اقتصادی آن‌ها را تهدید به نابودی می‌کند (یحیی زاده، ۱۳۸۰)، بنابراین، توسعه صادرات غیرنفتی از جمله صنایع دستی و ایجاد درآمدهای ارزی، از شرایط اساسی توسعه اقتصادی است. صادرات محصولات صنایع دستی موجب رشد و شکوفایی در تولید ناخالص ملی شده و می‌تواند جایگزین مناسبی برای صادرات محصولات نفتی و پتروشیمی شود. در سال‌های اخیر بررسی روند صادرات غیرنفتی نشان می‌دهد که سالانه از محل صادرات صنایع دستی و فرش، بیش از نیم میلیارد دلار ارز عاید کشور شده است. صنایع دستی به دو طریق مستقیم و غیرمستقیم موجب افزایش درآمد روستاییان می‌گردد. افزایش مستقیم درآمد، بر اثر پرداخت دستمزد به کارگران شاغل در واحدهای کوچک صنعتی روستا حاصل می‌آید. افزایش غیرمستقیم درآمد از طریق کاهش هزینه‌های روستاییان، به دلیل تولید برخی از محصولات مورد نیاز آن‌ها در روستا، حاصل می‌شود. سهم صنایع دستی در درآمد ملی هند ۱۴ درصد و در بسیاری از کشورهای در حال رشد ۱۶ تا ۱۸ درصد و در ایران ۱۲ درصد برآورد شده است (رضایی، ۱۳۸۹). از لحاظ سهم صنایع دستی در تولید ناخالص ملی کشور باید گفت که بیشترین میزان، یعنی سه درصد، به این بخش تعلق دارد. این درحالی است که سهم صنعت دو درصد و سهم خودرو در تولید ناخالص ملی با چندین سال سرمایه‌گذاری، پنج و پتروشیمی تنها دو درصد است (رستمی، ۱۳۸۳).

جدول ۱: میزان صادرات به تفکیک ۷ استان طی سال ۱۳۹۱-۹۲

رتبه ظرف سال ۱۳۹۱	رتبه ظرف سال ۱۳۹۲	استان	سال ۱۳۹۲		سهم هر استان		سال ۱۳۹۱		سهم هر استان		درصد تغییرات نسبت به مدت مشابه سال قبل	
			وزن (هزار تن)	ارزش (میلیارد دلار)	وزن	ارزش	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیارد دلار)	وزن	ارزش	وزن	ارزش
۴	۴	اصفهان	۰۸۲.۴	۱۳۱.۲	۰۳.۵	۷۵.۶	۸۱۱.۴	۰۱۸.۳	۸۸.۶	۲۷.۹	-۱۵.۱۵	-۳۹.۲۹
۵	۵	خراسان	۴۵۷.۴	۹۱۱.۱	۵۰.۵	۰۶.۶	۷۱۱.۹	۴۸۴.۲	۸۹.۱۳	۶۳.۷	-۱۱.۵۴	-۰۹.۲۳
۷	۶	آذربایجان شرقی	۴۹۹.۱	۲۲۰.۱	۸۵.۱	۸۷.۳	۲۶۲.۱	۱۳۵.۱	۸۱.۱	۴۸.۳	۷۴.۱۸	۵۲.۷
۶	۷	کرمان	۸۶۸	۹۴۸	۰۷.۱	۰۰.۳	۷۱۴	۱۳۸.۱	۰۲.۱	۴۹.۳	۵۶.۲۱	-۷۰.۱۶
۹	۸	مرکزی	۹۸۳	۷۷۱	۲۱.۱	۴۴.۲	۱۱۴.۱	۹۳۵	۵۹.۱	۸۷.۲	-۷۰.۱۱	-۵۹.۱۷
۱۰	۹	آذربایجان غربی	۰۲۱.۲	۶۷۱	۲۹.۲	۱۳.۲	۶۳۶.۱	۶۶۵	۳۴.۲	۰۴.۲	۵۶.۳۳	۹۸.۰۰
۱۱	۱۰	یزد	۱۴۰.۲	۶۳۷	۶۴.۲	۰۲.۲	۷۲۵.۱	۶۰۸	۴۷.۲	۸۷.۱	۰۳.۲۴	۷۵.۴
		سایر استان‌ها	۷۲۰.۱۵	۱۵۲.۴	۳۸.۱۹	۱۶.۱۳	۱۲۴.۱۵	۴۲۲.۴	۶۳.۲۱	۵۸.۱۳	۹۴.۳	-۱۰.۶
		جمع کل	۱۰۳.۸۱	۵۵۲.۳۱	۱۰۰	۱۰۰	۹۳۶.۶۹	۵۶۷.۳۲	۱۰۰	۱۰۰	۹۷.۱۵	-۱۲.۳

۷- جایگاه صنایع دستی در استان کرمان

استان کرمان در زمینه ی صادرات غیرنفتی از پتانسیل بالایی در کشور برخوردار است و از این حیث از استان‌های پیشرو در بین استان‌های کشور محسوب می‌شود. از آنجا که تنوع بخشی به صادرات کشور و رهایی از اقتصاد تک محصولی (نفت) از اولویت‌های برنامه‌های اقتصادی کشور محسوب می‌شود لذا وضعیت موجود صادرات استان کرمان و همچنین پتانسیل‌های استان در این زمینه نویدبخش این است که این استان در این حیطه می‌تواند نقش موثرتری ایفا کند (مهرابی بشرآبادی، ۱۳۹۱، ص ۷-۱۶). طی سال‌های گذشته، بیکاری و اشتغال مهمترین دغدغه استان کرمان بوده است. محدود ماندن نرخ رشد بخش‌های مختلف اقتصادی، نرخ پایین انباشت سرمایه، پیدایش فناوری‌های جدید، کاهش تقاضا برای نیروی کار در بخش اقتصاد و مازاد نیروی کار و جایگزینی سرمایه به جای نیروی کار به خاطر پایین بودن هزینه سرمایه نسبت به هزینه نیروی کار، موجب افزایش فشار بیکاری در استان کرمان شده است. این در حالی است که جذب نیروی کار توسط صنایع دستی، علاوه بر تعادل بخشیدن به سایر بخش‌ها، از ایجاد شغل‌های کاذب نیز جلوگیری می‌کند و به دلیل ماهیت تولیدی بودن، تأثیر قابل توجهی بر اشتغال زایی غیرمستقیم دارد (سازمان صنعت، معدن و تجارت استان، ۱۳۹۰).

جدول ۲: تعداد افراد شاغل در بخش صنایع دستی در سال ۱۳۹۰ به تفکیک شاخه‌های صنایع دستی استان کرمان

رشته	تعداد افراد مشغول بکار	نسبت شاغلان این رشته به کل شاغلان بخش صنایع دستی (به درصد)
گلیم بافی	۳۳۰۰	۲۸/۸۴
پته دوزی	۲۲۰۰	۱۹/۴۰
تراش سنگ	۹۰۰	۸/۹۵
مسگری صنعتی	۷۰۰	۶/۲۵
قلم زنی مس	۳۵۰	۳/۰۸
شالیافی	۲۲۰	۲/۹۳
نمد بافی	۱۲۰	۲/۰۸
چاقوسازی	۱۵۰	۰/۹۵
قالیافی	۱۲۰	۰/۸۹
معرف کاری	۷۰	۰/۶۱
قلاب دوزی	۵۰	۰/۴۳
منبت کاری	۷۰	۰/۶۱
سفال و سرامیک	۷۰	۰/۶۱
سایر رشته‌ها	۴۷۶۰	۴۲/۶۸

منبع: اداره کل میراث فرهنگی و صنایع دستی استان کرمان

جدول بالا تعداد افراد مشغول بکار در شاخه‌های مختلف صنایع دستی استان را به ترتیب از بیشترین افسراد شاغل در یک رشته تا کمترین آن‌ها نمایش می‌دهد. این جدول همچنین نسبت فعالان هر یک از شاخه‌ها به کل شاغلان حوزه صنایع دستی استان را در سال ۱۳۹۰ نشان می‌دهد. بیشترین نسبت شاغلان مربوط به گلیم بافی است و پته دوزی و فعالیت‌های مرتبط با تراش سنگ در مراتب بعدی قرار دارند. منظور از سایر رشته‌ها، آن‌هایی هستند که افراد شاغل در آن‌ها کمتر از ۵۰ نفر می‌باشند.

جدول ۳: نسبت شاغلان بخش صنایع دستی به کل شاغلان استان کرمان طی سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۸۹ (به درصد)

نرخ رشد	نسبت شاغلان بخش صنایع دستی به کل شاغلان استان (درصد)	تعداد شاغلان در بخش صنایع دستی (نفر)	تعداد شاغلان سال (نفر)
-	۰/۱	۷۰۰	۱۳۸۴
۶۰	۰/۱۶	۱۲۰۰	۱۳۸۵
-۷۰/۸۳	۰/۰۷	۵۵۰	۱۳۸۶
۸۰	۰/۰۹	۷۰۰	۱۳۸۷
۹۰/۹۱	۰/۱۹	۱۴۰۰	۱۳۸۸
۱۴/۸۹	۰/۱۷	۱۳۰۰	۱۳۸۹

منبع: اداره کل میراث فرهنگی و صنایع دستی استان کرمان

جدول ۴ تعداد کل شاغلان استان کرمان و نسبت شاغلان شناسایی شده در حوزه صنایع دستی به کل شاغلان استان را به همراه نرخ رشد این شاخص بین سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۹ نشان می‌دهد. ملاحظه می‌شود نسبت شاغلان صنایع دستی به کل شاغلان از ۰/۱ در سال ۱۳۸۴ به ۰/۱۷ در سال ۱۳۸۹ افزایش یافته که رشدی معادل (۱/۷ برابری) داشته است. البته این تعداد طی سال‌های ۱۳۹۰ به بعد کاهش چشمگیری خصوصاً در صنعت قالیبافی، چاقوسازی، نما و شالبافی داشته است.

صنایع استان کرمان به دو دسته صنایع دستی و ماشینی تقسیم می‌شوند. صنایع دستی شامل: شال، پته و ترمه است که به غیر از پته دوزی باقی از رونق سابق برخوردار نیستند. صنایع دستی کارگاهی چون: قالی بافی، جاجیم بافی، گلیم بافی و خورجین بافی از صنایع رایج این استان به شمار می‌رود که در این بین گلیم بافی رونق خود را حفظ کرده است. صنایع ماشینی استان به سه دسته کارگاهی کوچک، متوسط و بزرگ تقسیم می‌شوند که از این صنایع می‌توان سیمان، ذغال سنگ و مس که معروفیت جهانی دارد را نام برد (سازمان صنعت، معدن و تجارت استان، ۱۳۹۰). صادرات استان کرمان از نظر نوع محصولات عبارتند از: محصولات صنعتی، مصالح ساختمانی، محصولات معدنی، شیمیایی، فلزی، پتروشیمی، منسوجات، فرش و موکت، کیف و کفش، صنایع دستی، محصولات دامی، غذایی، مرکبات، محصولات کشاورزی، حیوانات زنده و... می‌باشد درحالی‌که سرمایه‌گذاری وسیع در بخش صنایع دستی در استان کرمان می‌تواند سبب توسعه اقتصادی استان، ایجاد شغل و جلوگیری از مهاجرت به شهرهای بزرگ گردد، اما، متأسفانه، در سال‌های اخیر همواره در صادرات صنایع دستی استان کرمان با ضعف مواجه بوده‌ایم در حالی که با رفع موانع موجود می‌توان از توان موجود در این بخش استفاده بهینه نمود.

جدول ۴: میزان فروش صنایع دستی استان کرمان بین سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۹۰

نرخ رشد (درصد)	میزان فروش (به میلیون ریال)	سال
-	۸۵۰۰	نوروز ۱۳۸۸
۱۹/۰۹	۷۸۰۰	نوروز ۱۳۸۹
۲۶/۹۵	۸۲۰۰	نوروز ۱۳۹۰

منبع: یافته‌های پژوهش

ملاحظه می‌شود که این رقم که در سال ۱۳۸۸ معادل، ۸۵۰۰ میلیون ریال بوده با کاهش ۱۹/۰۹ درصدی در سال ۱۳۸۹ به ۷۸۰۰ میلیون ریال رسیده و در سال ۱۳۹۰ نیز با ۲۶/۹۵ درصد افزایش به ۸۲۰۰ میلیون ریال رسیده است.

۸- نتایج بحث

شهرستان‌های استان کرمان براساس شاخص‌های (تعداد شاغلان، میزان درآمد، میزان فروش، میزان تولید و میزان ارزش افزوده) طبق جدول ۶، مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. ساختارکلی مدل به شرح زیر است:

۱- تشکیل ماتریس تصمیم‌گیری: این ماتریس از N شاخص و M منطقه تشکیل شده است.

۲- تشکیل ماتریس بی‌مقیاس داده‌ها

۳- ماتریس بی‌مقیاس شده‌ی موزون

۴- وزن دهی به شاخص‌ها

۵- یافتن ایده‌آل‌های مثبت و منفی

۶- برآورد نزدیکی نسبی A_1 راه حل ایده‌آل

جدول ۵: ماتریس تصمیم‌گیری

	میزان ارزش افزوده	میزان تولید	میزان فروش	میزان درآمد	تعداد شاغلان
	X_5	X_4	X_3	X_2	X_1
ارزوئیه	۲	۲	۳	۳	۵
انار	۳	۲	۳	۳	۴
بافت	۴	۴	۴	۵	۶
بم	۵	۴	۴	۵	۶
بردسیر	۳	۲	۳	۴	۵
چیرفت	۶	۳	۴	۴	۶
رفسنجان	۷	۶	۶	۷	۷
راور	۳	۲	۳	۴	۵
راهر	۳	۲	۲	۳	۴
ریگان	۲	۱	۱	۲	۳
رودبار جنوب	۲	۱	۱	۲	۳
زرنند	۵	۳	۳	۵	۵
سیرجان	۷	۶	۶	۸	۷
شهربابک	۴	۳	۳	۴	۵
عنبرآباد	۲	۲	۲	۳	۴
فهرج	۲	۱	۱	۲	۳
فاریاب	۲	۱	۱	۲	۳
قلعه گنج	۳	۱	۱	۲	۲
کرمان	۹	۸	۸	۹	۹
کوهبنان	۲	۲	۳	۳	۴
کهنوج	۲	۲	۲	۲	۴
منوجان	۲	۲	۱	۲	۲
نرماشیر	۲	۱	۱	۲	۲

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۶: ماتریس بی‌مقیاس داده

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅
ارزونه	۲۱۵.۰	۱۴۸.۰	۱۸۳.۰	۱۲۹.۰	۱۰۲.۰
انار	۱۷۲.۰	۱۴۸.۰	۱۸۳.۰	۱۲۹.۰	۱۵۳.۰
بافت	۲۵۸.۰	۲۴۶.۰	۲۴۵.۰	۲۵۹.۰	۲۰۴.۰
بم	۲۵۸.۰	۲۴۶.۰	۲۴۵.۰	۲۵۹.۰	۲۵۵.۰
بردسیر	۲۱۵.۰	۱۹۷.۰	۱۸۳.۰	۱۲۹.۰	۱۵۳.۰
چیرفت	۲۵۸.۰	۱۹۷.۰	۲۴۵.۰	۱۹۴.۰	۳۰۶.۰
رفسنجان	۳۰۱.۰	۳۴۵.۰	۳۶۷.۰	۳۸۹.۰	۳۵۸.۰
راور	۲۱۵.۰	۱۹۷.۰	۱۸۳.۰	۱۲۹.۰	۱۵۳.۰
رابر	۱۷۲.۰	۱۴۸.۰	۱۲۲.۰	۱۲۹.۰	۱۵۳.۰
ریگان	۱۲۹.۰	۰۹۸.۰	۰۶۱.۰	۰۶۴.۰	۱۰۲.۰
رودبار جنوب	۱۲۹.۰	۰۹۸.۰	۰۶۱.۰	۰۶۴.۰	۱۰۲.۰
زرنند	۲۱۵.۰	۲۴۶.۰	۱۸۳.۰	۱۹۴.۰	۲۵۵.۰
سیرجان	۳۰۱.۰	۳۴۵.۰	۳۶۷.۰	۳۸۹.۰	۳۵۸.۰
شهربابک	۲۱۵.۰	۱۹۷.۰	۱۸۳.۰	۱۹۴.۰	۲۰۴.۰
عنبرآباد	۱۷۲.۰	۱۲۸.۰	۱۲۲.۰	۱۲۹.۰	۱۰۲.۰
فهرج	۱۲۹.۰	۰۹۸.۰	۰۶۱.۰	۰۶۴.۰	۱۰۲.۰
فاریاب	۱۲۹.۰	۰۹۸.۰	۰۶۱.۰	۰۶۴.۰	۱۰۲.۰
قلعه گنج	۰۸۶.۰	۰۹۸.۰	۰۶۱.۰	۰۶۴.۰	۱۵۳.۰
کرمان	۳۸۷.۰	۴۴۴.۰	۴۹۰.۰	۵۱۹.۰	۴۶۰.۰
کوهبنان	۱۷۲.۰	۱۴۸.۰	۱۸۳.۰	۱۲۹.۰	۱۰۲.۰
کهنوج	۱۷۲.۰	۰۹۸.۰	۱۲۲.۰	۱۲۹.۰	۱۰۲.۰
متوجان	۰۸۶.۰	۰۹۸.۰	۰۶۱.۰	۱۲۹.۰	۱۰۲.۰
نرماشیر	۰۸۶.۰	۰۹۸.۰	۰۶۱.۰	۰۶۴.۰	۱۰۲.۰

جدول ۷: ماتریس بی‌مقیاس موزون

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅
ارزونه	۰۴۸.۰	۰۳۴.۰	۰۴۵.۰	۰۳۲.۰	۰۲۴.۰
انار	۰۳۸.۰	۰۳۴.۰	۰۴۵.۰	۰۳۲.۰	۰۳۶.۰
بافت	۰۵۷.۰	۰۵۸.۰	۰۶۰.۰	۰۶۵.۰	۰۴۸.۰
بم	۰۵۷.۰	۰۵۸.۰	۰۶۰.۰	۰۶۵.۰	۰۶۰.۰
بردسیر	۰۴۸.۰	۰۴۶.۰	۰۴۵.۰	۰۳۲.۰	۰۳۶.۰
چیرفت	۰۵۷.۰	۰۴۶.۰	۰۶۰.۰	۰۴۹.۰	۰۷۳.۰
رفسنجان	۰۶۷.۰	۰۸۱.۰	۰۹۰.۰	۰۹۸.۰	۰۸۵.۰
راور	۰۴۸.۰	۰۴۶.۰	۰۴۵.۰	۰۳۲.۰	۰۳۶.۰
رابر	۰۳۸.۰	۰۳۴.۰	۰۳۰.۰	۰۳۲.۰	۰۳۶.۰
ریگان	۰۲۸.۰	۰۲۳.۰	۰۱۵.۰	۰۱۶.۰	۰۲۴.۰
رودبار جنوب	۰۲۸.۰	۰۲۳.۰	۰۱۵.۰	۰۱۶.۰	۰۲۴.۰
زرنند	۰۴۸.۰	۰۵۸.۰	۰۴۵.۰	۰۴۹.۰	۰۶۰.۰
سیرجان	۰۶۷.۰	۰۹۳.۰	۰۹۰.۰	۰۹۸.۰	۰۸۵.۰
شهربابک	۰۴۸.۰	۰۴۶.۰	۰۴۵.۰	۰۴۹.۰	۰۴۸.۰
عنبرآباد	۰۳۸.۰	۰۳۴.۰	۰۳۰.۰	۰۳۲.۰	۰۲۴.۰
فهرج	۰۲۸.۰	۰۲۳.۰	۰۱۵.۰	۰۱۶.۰	۰۲۴.۰
فاریاب	۰۲۸.۰	۰۲۳.۰	۰۱۵.۰	۰۱۶.۰	۰۲۴.۰
قلعه گنج	۰۱۹.۰	۰۲۳.۰	۰۱۵.۰	۰۱۶.۰	۰۳۶.۰
کرمان	۰۸۶.۰	۱۰۴.۰	۱۲۱.۰	۱۳۱.۰	۱۰۹.۰
کوهبنان	۰۳۸.۰	۰۳۴.۰	۰۴۵.۰	۰۳۲.۰	۰۲۴.۰
کهنوج	۰۳۸.۰	۰۲۳.۰	۰۳۰.۰	۰۳۲.۰	۰۲۴.۰
متوجان	۰۱۹.۰	۰۲۳.۰	۰۱۵.۰	۰۳۲.۰	۰۲۴.۰
نرماشیر	۰۱۹.۰	۰۲۳.۰	۰۱۵.۰	۰۱۶.۰	۰۲۴.۰

جدول ۸: ماتریس وزن

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅
W ₆	۱۰۵.۰	۲۹۳.۰	۲۱۰.۰	۲۲۲.۰	۱۶۸.۰

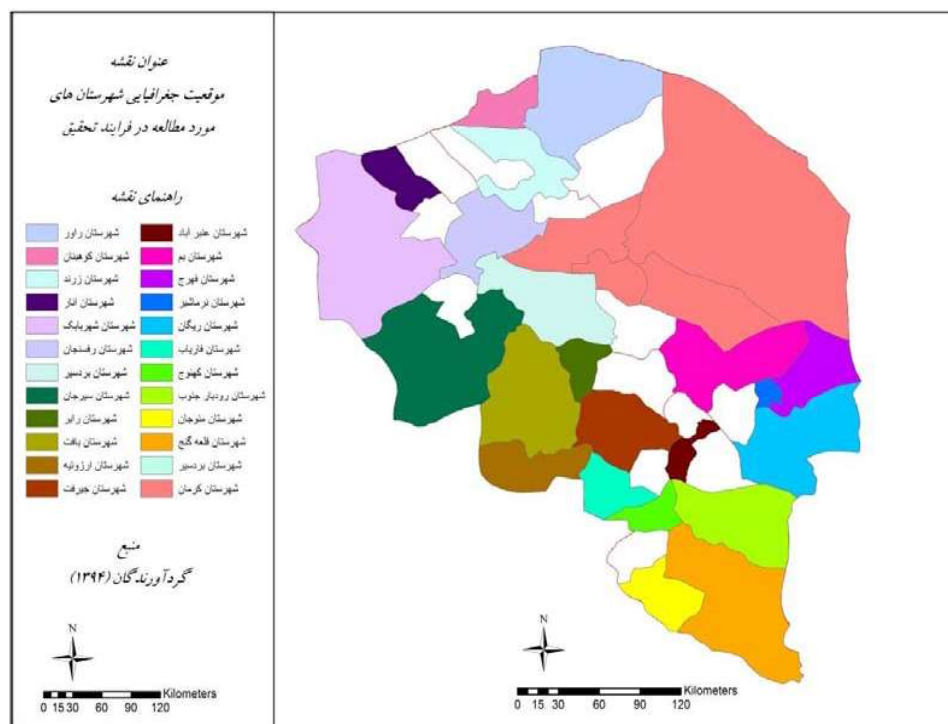
منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۹: ماتریس وزن درموزون

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅
ارزنویه	۵۰۴.۰	۰۹۹.۰	۰۹۴.۰	۰۷۱.۰	۰۴۰.۰
انار	۳۹۹.۰	۰۹۹.۰	۰۹۴.۰	۰۷۱.۰	۰۶۰.۰
بافت	۵۹۸.۰	۰۱۶.۰	۱۲۶.۰	۰۱۴.۰	۰۸۰.۰
بم	۵۹۸.۰	۰۱۶.۰	۱۲۶.۰	۰۱۴.۰	۰۱۰.۰
پردیس	۵۰۴.۰	۰۱۳.۰	۰۹۴.۰	۰۷۱.۰	۰۶۰.۰
چیرفت	۵۹۸.۰	۰۱۳.۰	۱۲۶.۰	۰۱۰.۰	۰۱۲.۰
رفسنجان	۷۰۳.۰	۰۲۳.۰	۰۱۸.۰	۰۲۱.۰	۰۱۴.۰
راور	۵۰۴.۰	۰۱۳.۰	۰۹۴.۰	۰۷۱.۰	۰۶۰.۰
رابر	۳۹۹.۰	۰۹۹.۰	۰۶۳.۰	۰۷۱.۰	۰۶۰.۰
ریگان	۲۹۴.۰	۰۶۷.۰	۰۳۱.۰	۰۳۵.۰	۰۴۰.۰
رودبارجنوب	۲۹۴.۰	۰۶۷.۰	۰۳۱.۰	۰۳۵.۰	۰۴۰.۰
زرنند	۵۰۴.۰	۰۱۶.۰	۰۹۴.۰	۰۱۰.۰	۰۱۰.۰
سیرجان	۷۰۳.۰	۲۷۲.۰	۰۱۸.۰	۰۲۱.۰	۰۱۴.۰
شهریابک	۵۰۴.۰	۰۱۳.۰	۰۹۴.۰	۰۱۰.۰	۰۸۰.۰
عنبرآباد	۳۹۹.۰	۰۹۹.۰	۰۶۳.۰	۰۷۱.۰	۰۴۰.۰
فهرج	۲۹۴.۰	۰۶۷.۰	۰۳۱.۰	۰۳۵.۰	۰۴۰.۰
فاریاب	۲۹۴.۰	۰۶۷.۰	۰۳۱.۰	۰۳۵.۰	۰۴۰.۰
قلعه گنج	۱۹۹.۰	۰۶۷.۰	۰۳۱.۰	۰۳۵.۰	۰۶۰.۰
کرمان	۹۰۳.۰	۰۳۰.۰	۰۲۵.۰	۰۲۹.۰	۰۱۸.۰
کوهبنان	۳۹۹.۰	۰۹۹.۰	۰۹۴.۰	۰۷۱.۰	۰۴۰.۰
کهنوج	۳۹۹.۰	۰۶۷.۰	۰۶۳.۰	۰۷۱.۰	۰۴۰.۰
منوجان	۱۹۹.۰	۰۶۷.۰	۰۳۱.۰	۰۷۱.۰	۰۴۰.۰
نرماشیر	۱۹۹.۰	۰۶۷.۰	۰۳۱.۰	۰۳۵.۰	۰۴۰.۰

منبع: یافته‌های پژوهش

همانطور که در توضیح مدل تاپسیس گفته شد، نزدیکی به راه حلی ایده آل یعنی اینکه گزینه انتخابی، باید کمترین فاصله را با راه حل ایده آل مثبت و بیشترین فاصله را با راه حل ایده آل منفی (بدترین حالت ممکن) داشته باشد. فرض بر این است که مطلوبیت هر شاخص به طوریکسان افزایش یا کاهش می‌یابد؛ نمره‌های تاپسیس بین صفرو یک است، بنابراین هرچه شاخص تاپسیس به یک نزدیکتر باشد نشان‌دهنده ایده آل بودن رتبه آن است و رتبه بالاتری به خود می‌گیرد.

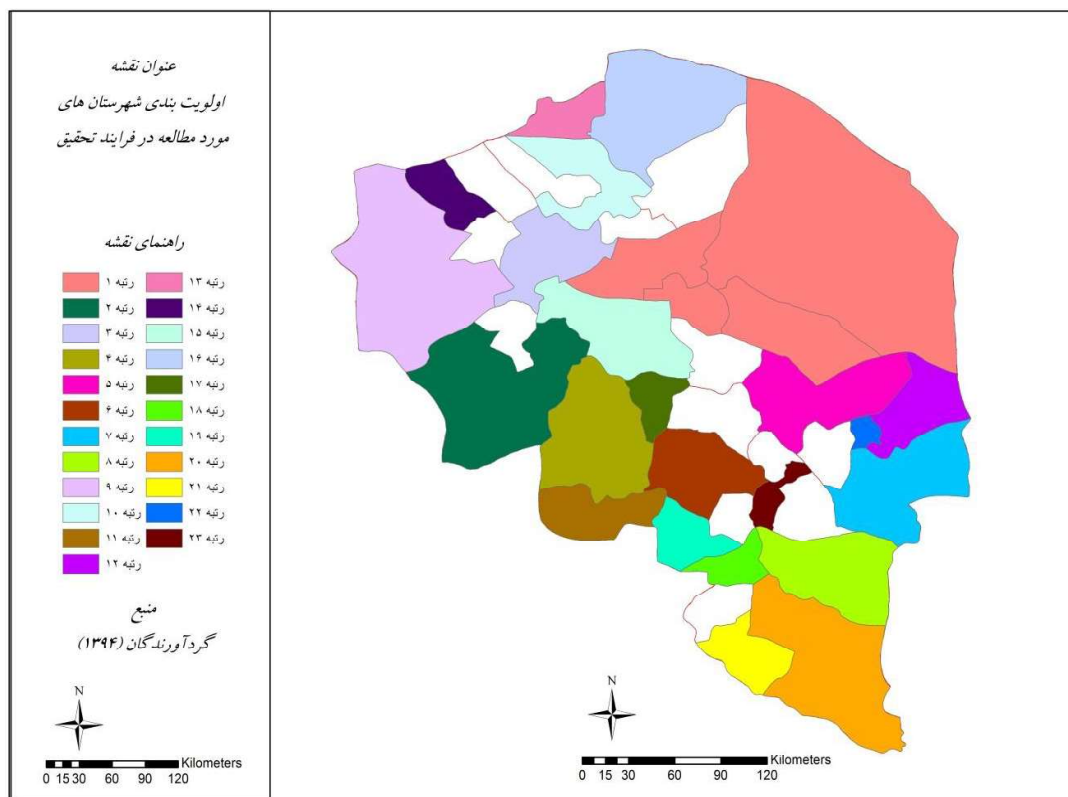

شکل ۲: موقعیت جغرافیایی شهرستان‌های مورد مطالعه

جدول ۱۰: میزان نزدیکی به راه حل ایده آل

رتبه	نزدیکی به ایده آل
۱۱	۵۷۲.۰۰
۱۴	۵۳۸.۰۰
۴	۶۵۷.۰۰
۵	۶۱۶.۰۰
۱۵	۴۹۵.۰۰
۶	۵۹۵.۰۰
۳	۶۶۱.۰۰
۱۶	۴۹۵.۰۰
۱۷	۴۸۷.۰۰
۷	۵۹۵.۰۰
۸	۵۹۵.۰۰
۱۰	۵۸۰.۰۰
۲	۷۵۰.۰۰
۹	۵۹۵.۰۰
۲۳	۳۶۱.۰۰
۱۲	۵۴۸.۰۰
۱۹	۴۸۳.۰۰
۲۰	۴۷۸.۰۰
۱	۷۵۳.۰۰
۱۳	۵۴۴.۰۰
۱۸	۴۸۵.۰۰
۲۱	۴۰۱.۰۰
۲۲	۴۰۰.۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

شکل ۳: اولویت شهرستان‌های مورد مطالعه از نظر صنایع دستی

نتیجه گیری

صنایع دستی مانند دیگر پدیده‌های فرهنگی دارای ابعاد تاریخی، زیبایی شناختی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی است. در دنیای امروز که هر کشور برای معرفی هویت خود می‌کوشد و حتی کشورهایی وجود دارند که برای خود هویت جعلی می‌سازند و در این راستا کشوری مانند ایران به قدری از این نظر غنی است که در رتبه‌های برتر جهانی قرار می‌گیرد لذا شناسایی پتانسیل‌های استان در زمینه صنایع دستی و استفاده از آن به عنوان یک فرصت اشتغال‌زا در استان و کاهش بیکاری به واسطه توسعه صنایع دستی ارتقاء جایگاه استان کرمان در این زمینه یک فرصت استثنایی به شمار می‌رود. حفظ صنایع دستی در وضعیت موجود و احیاء برخی از صنایع که رو به زوال گذاشته اند می‌تواند در ارتقاء جایگاه ایران و استان نقش مهمی ایفا کند. در سطح استان نقاط مختلف، ظرفیت‌های متفاوتی از نظر صنایع دستی دارند. توجه به این ظرفیت‌ها و مزیت‌ها می‌تواند توسعه صنایع دستی را یک گام به جلو ببرد. نتایج به دست آمده از دسته‌بندی صنایع دستی استان، نشان می‌دهد که شهرستان کرمان با ۷۵۳.۰ در رتبه اول، سیرجان با ۷۵۰.۰ در رتبه دوم و شهرستان رفسنجان با ۶۶۱.۰ در رتبه سوم قرار دارند. همچنین شهرستان‌های منوجان با ۴۰۱.۰، نرماشیر با ۴۰۰.۰ و عنبرآباد با ۳۶۱ در رتبه‌های آخر قرار دارند. سایر شهرستان‌های استان از نظر صنایع دستی وضعیت بینابینی دارند. حفظ توان صنایع دستی و افزایش تولید صنایع دستی شهرستان‌هایی که در رتبه‌بندی‌های پایین تر قرار دارند و بازاریابی برای فروش محصولات تولیدی استان می‌تواند در توسعه صنایع دستی نقش مهمی داشته باشد.

پیشنهادها

- ترغیب به اشتغال در صنایع دستی در قالب کارگاه‌های کوچک
- تشویق بخش خصوصی جهت سرمایه‌گذاری در صنایع دستی
- معرفی صنایع دستی استان در قالب نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های محلی، ملی و بین‌المللی
- اختصاص مزایا و وام‌های مناسب از سوی بانک‌ها و سایر موسسات حامی برای تولیدکنندگان صنایع دستی
- افزایش صرفه اقتصادی در تولید صنایع دستی با صادرات محصولات
- فراهم نمودن زمینه صادرات محصولات صنایع دستی و بازاریابی بین‌المللی آن
- ایجاد تعاونی‌ها و تمرکز تولید کنندگان صنایع دستی در واحدهای بزرگتر و اقتصادی‌تر
- سرمایه‌گذاری بیشتر در صنایع دستی بت آموزش نیروهای جوان و بیکار برای تولید و صادرات
- استفاده هرچه بیشتر از صنایع دستی در بازارهای داخلی با شناساندن اهمیت مصرف صنایع دستی داخلی

منابع

- اکبری فرد، حسین (۱۳۹۱). بررسی مزیت نسبی و رقابت هزینه‌ای در تولید و صادرات فرش دستباف استان کرمان. مرکز تحقیقات و بررسی‌های اقتصادی اتاق کرمان، مجله پژوهش‌های اقتصادی، سال اول، شماره ۱،
- بیگ زاده، جعفر. تیرانداز، حامد (۱۳۸۸). خوشه‌های صنعتی و توسعه صنایع کوچک. مجله تدبیر (۲۱۲)، ۴۹-۵۲،
- بی نام (۱۳۷۸). صنایع دستی محور اشتغال و توسعه کشور. نشریه صنایع دستی، شماره ۸
- پارسایی، الهام (۱۳۸۶). نگاهی به چالش‌های پیش روی توسعه صنایع دستی. روزنامه همبستگی،
- جلایی، عبدالمجید (۱۳۹۱). تاثیر شرکت‌های نرخ ارز بر بخش‌های اقتصادی استان کرمان. مرکز تحقیقات و بررسی‌های اقتصادی اتاق کرمان، مجله پژوهش‌های اقتصادی، سال اول، شماره ۱،
- حسینی، میرعبدالله، زوار پرمه (۱۳۸۳). ساختار بازاری جهانی فرش دستباف و بازارهای هدف صادراتی ایران. فصلنامه ی پژوهشنامه ی بازرگانی، شماره ی ۳۰، بهار ۱۳۸۳، ۸۳-۱۱۴،
- حق شناس کاشانی، فریده... [و دیگران] (۱۳۸۹). برنامه ریزی استراتژیک برای صنعت فرش کشور در آستانه ی عضویت در WTO با استفاده از ماتریس SWOT. دوماهنامه، بررسی‌های بازرگانی، شماره ی ۴۳، مهر و آبان ۱۳۸۹ صص ۶۸-۵۸،
- رستمی، مصطفی (۱۳۸۱). بررسی وضعیت اشتغال زنان استان مازندران در بخش صنایع دستی منطقه‌ی شاخص: شهرستان ساری. پژوهشنامه‌ی علوم انسانی و اجتماعی، سال چهارم، شماره سیزدهم،
- رضایی، شهین (۱۳۸۹). نقش صنایع دستی در اقتصاد خانوارهای روستایی بخش چابکسر. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، ص ۲۶ و ۲۷،
- رضوانفر، مرتضی (۱۳۸۵). صنایع دستی و مدرنیته تحلیلی مردم‌شناختی از ابعاد نظری صنایع دستی. کتاب ماه هنر، پایگاه مجلات تخصصی نور، - شماره ۹۹ و ۱۰۰،
- شم آبادی، محمدعلی، خداداد حسینی، سید حمید (۱۳۸۶). بازاریابی صادراتی فرش دستباف ایران. بررسی عوامل مؤثر و آسیب شناسی، پژوهش نامه ی بازرگانی، شماره ی ۴۳، تابستان ۱۳۸۶،
- فاطمی، ابوالحسن (۱۳۸۰). سیمای گردشگری استان همدان. چاپ اول، تهران، امیر،

- کاظمی، مهدیه (۱۳۸۷). بررسی دوخت و نقوش پته کرمان. خلاصه مقالات همایش راهکارهای همایش توسعه صنایع دستی ایران،
- الماسی، حسن [و دیگران] (۱۳۸۹). بررسی نقش تجارت الکترونیک بر عملکرد صادراتی فرش دستباف کشور. مجموع همقالات اولین همایش منطق‌های تجارت الکترونیک، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بوشهر، مدیریت صنایع دستی و گردشگری استان کرمان، آذرماه ۱۳۹۳،
- مدیریت صنایع دستی خراسان (۱۳۸۱). اهمیت اقتصادی اجتماعی و فرهنگی صنایع دستی و جایگاه آن در برنامه‌های توسعه. نشریه جاده ابریشم، شماره ۵۶،
- مطیعی لنگرودی، سید حسن، مرادی، محمود (۱۳۸۴). جایگاه صنایع در فرایند صنعتی سازی و توسعه روستایی بخش مرکزی شهرستان بیرجند. پژوهش‌های جغرافیایی - شماره ۵۳، پاییز ۱۳۸۴، صص ۱۴۹-۱۳۷،
- مهرابی بشرآبادی، حسین (۱۳۹۱). ضرورت و ابعاد تهیه فاز صفر پروژه‌های سرمایه‌گذاری در استان کرمان. مرکز تحقیقات و بررسی‌ها اقتصادی اتاق کرمان، مجله پژوهش‌های اقتصادی، سال اول، شماره ۱،
- میرکتولی، جعفر، راضیه مصدقی (۱۳۸۹). بررسی وضعیت گردشگری روستایی و نقش آن در رونق صنایع دستی مورد دهستان استرآباد جنوبی. شهرستان گرگان، مطالعات و پژوهش‌های شهری منطقه ای، ۲ (۷): ۱۳۷-۱۵۴،
- یحیی‌زاده، علی سینا (۱۳۸۰). بررسی و تجزیه و تحلیل عوامل مؤثر بر صادرات صنایع دستی استان گیلان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، ص ۷۲،
- یزدان‌پناه، لیلا، صمدیان، فاطمه (۱۳۸۸). عوامل مؤثر بر میزان موفقیت شرکت‌های تعاونی مطالعه موردی صنایع دستی استان کرمان. مجله تعاون، سال بیستم، شماره ۲۰۲ و ۲۰۳،
- Akbary, n. & zahedi keywan, m. (2008). *multi purpose decision making and its application*, shahrdari press, Tehran,
- Asgarpur, m. J. (2008). *multiple – criteria decision making* , university Tehran of press , Tehran,
- Bilgin, M. H. & et al. (2011). The Turkish Handmade Carpet Industry: *An Analysis In Comparison With Select Asian Countries*, Journal of the Textile Institute, 102(6): 514 – 526.
- Gerges, guilaumon, henriette, marillia. (1991). *competencies for presidents of agricultural cooperatives in the state of ssao paulo , brazil: anministration perceived priority ranking*,
- Gorman, William d. grassberger, robert (2009). shifflett, kimberly, carter, mary, abuamoud nasser, ismaiel, al-rawajfeh, ahmad: *the jordan bedouin handicraft weaving company: afeasibility assessment of job creation for jordanian women: december*,
- Hoon Ahn, Yong. (2006). *Tourist Souvenir Competition for the Development of Korean Handicrafts and Tourism Industry*,
- hoon ahn, yong. (2006). *tourist souvenir competition for the development of Korean handicrafts and tourism industry*,
- idris j, and ismaeil. r (2009). *technical progress and labour productivity in small and medium scale industry in malasiya. european journal of economics*. Finance and administrative sciences v 40 – 12 – 08,
- IDRIS J. AND ISMAIL. R. (2009). *TECHNICAL PROGRESS AND LABOUR PRODUCTIVITY IN SMALL AND MEDIUM SCALE INDUSTRY IN MALAYSIA. EUROPEAN JOURNAL OF ECONOMICS*. FINANCE AND ADMINISTRATIVE SCIENCES V 40_12_08 ,
- Kohansal, m. & rafieei, r. (2009). *choice and ranking rainy irrigation and traditional systems in khorasan razavi province*. agriculture industry magazine, vol. 22, no. 1. p. 91.
- Kumar Jena, P. (2010). *Indian Handicrafts in Globalization Times*. An Analysis of Global-Local Dynamics, *Interdisciplinary Description of Complex Systems*, 8(2): 119-137,
- maima mustasa, maima. (2011). *potential of sustaining handicrafts as a turism product in jordan*. international jornal of business and social science vol. 2 no. 2: February,

- mckercher,bob. (2006). *tourism as a catalyst for crafts. pros and cons*,
- momeni,m(2009). *new approach in operation*. university Tehran of press , tehran.
- O'Connor, David. (2006). *Handicrafts and Their Linkage with Tourism Artisans Are Also Your Treasures*,
- Quetzil, E. C. (1997). *On the Correct Training of Indios in the HandicraftMarket at Chichén Itzá. Tactics and Tactility of, Gender, Class, Race and State*,*Journal of Latin American Anthropology*, 2(2):106-143,
- Raina, V. & et al. (1990). *Nutritional Status Of School Age Girls Working InDifferent Handicraft Centers Of Srinagar City*. 47(7):502-504.
- Redzuan, Marof; Aref, Fariborz. (2011). *Constraints and potentials of handicraft industry in underdeveloped region of Malaysia*,
- redzuan,marof,aref,fariborz. (2011). *constraints and potentials of hidicraft in underdeveloped region of Malaysia*,
- SHEN, Q. , XUE, X. , WANG,Y. AND LEU, J. (2008). *MEASURING THE PRODUCTIVITY OF THE CONSTRUCTION INDUSTRY IN CHINA BY USING DEABASED MALMQUIST PRODUCTIVITY INDICES*. *JOURNAL OF CONSTRUCTION,ENGINEERING AND MANAGEMENT* 134(1): 64-71,
- Shen,q,xue,x,wang,y. and leu,j. (2008). *measuring the productivity of the constraction industry in china by using deabased malmouist productivity indices*. *journal of constraction engineering and management* 134(1):64-71,
- Yavari,hossein,(2006). *reciprocal effects of tourism and handicrafts*,